

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งจำแนกโดยบทสามัญว่ามีเท่าไร อะไรบ้าง? แสดงความหมายมาพอได้ใจความ
สมมาสมพุทฺธมตฺถํ สสทฺธมมคณฺตุตมํ
อภิวาทิย ภาสิสฺสํ อภิธมฺมตถสฺสคหํ
ข. สัทธรรมมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย ?
๒. ก. จงแสดงธรรมชาติของ จิต เจตสิก รูป นิพพาน ไม่ต้องอธิบาย (แต่ต้องบอกบาลีโดยเฉพาะด้วย)
ข. จงแสดงวงนัตถะของ จิต และ รูป พร้อมคำแปลมาดู
๓. ก. ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปลในมหากุศลจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔ ตามลำดับ ?
ข. ให้แสดงความหมายชื่อจิตดังต่อไปนี้ อโสมณจิต รูปาวจรจิต มหัคคตจิต
๔. ในจิต ๑๒๑ ดวงนั้น เมื่อจำแนกเป็นนัย ๆ แล้วมีกี่นัย คืออะไรบ้าง ? แสดงมาพร้อมความหมาย ?
๕. เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? และในราสีหนึ่งๆ มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง ?
๖. ก. อุกุศลเจตสิก ๑๔ มีสัมปโยคนัยกี่นัย คืออะไรบ้าง ?
ข. โสภณเจตสิก ๒๕ มีสัมปโยคนัยกี่นัย คืออะไรบ้าง ?
๗. จงแสดงสังคหะในจิตดังต่อไปนี้มาดูว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
โลภมูลจิตดวงที่ ๒ โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มหากุศลจิตดวงที่ ๓ ปฐมฌานจิต ๓ ปฐมฌานจิต ๘
๘. ก. รูป ๒๘ นั้นเมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าใด คืออะไรบ้างและ เมื่อจัดเป็นประเภทเล็กมีเท่าใด คืออะไรบ้าง ?
ข. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้
ปถวี จักขุสัทธา รูปารมณฺ์ อิตถิภาวะ หทยะ ชีวิตะ อาหาระ ปริจเฉทะ ลหุตา อนิจจตา
๙. ให้บอกความหมายพร้อมองค์ธรรมของรูป ดังต่อไปนี้
ก. กัมมชรูป ข. จิตตชรูป ค. จักขุทสกกลากป
ง. ชีวิตนวกกลากป จ. กายวิญญูติลหุตาทิวาทสกกลากป
๑๐. ก. คำว่า นิพพาน หมายความว่าอย่างไร ? มีวงนัตถะแสดงว่าอย่างไร ?
ข. นิพพานเมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้วมีเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันอาทิตย์ที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑. สรุปความว่า ธรรมชาติของจิตนั้นมีอยู่กี่ประการ คืออะไรบ้าง ?

ตอบ สรุปความว่า ธรรมชาติของจิตนั้นมี ๓ ประการคือ

๑. มีการรับอารมณ์อยู่เสมอ
๒. เป็นเหตุให้เจตสิกทั้งหลายรู้อารมณ์ได้คล้าย ๆ กับผู้นำ
๓. ทำให้สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตวิจิตรพิสดาร

๒. จิตมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง พร้อมทั้งยกหลักฐานบาลีขึ้นแสดงด้วย ?

ตอบ จิตมี ๔ ประเภทคือ กามาวจรจิต รูปาวจรจิต อรูปาวจรจิต โลกุตตรจิต

ดังมีหลักฐานบาลีแสดงว่า ตตถ จิตตํ ตาว จตฺตพฺพิธํ โหติ กามาวจรํ รูปาวจรํ อรูปาวจรํ โลกุตตรญฺเจติ

๓. ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ข. วิจารณ์เจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ค. ปิตติเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๕ ดวงคือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑

ข. วิจารณ์เจตสิก ประกอบได้ในจิต ๖๖ ดวงคือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑
ทุติยฌานจิต ๑๑

ค. ปิตติเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๑ ดวงคือ กามโสมนัสสหคตจิต ๑๘ ปฐมฌานจิต ๑๑ ทุติยฌานจิต ๑๑

ตติยฌานจิต ๑๑

๔. ให้แสดงคาถารูปปรหมัตถ์ พร้อมคำแปล

สมุทเทสา วิกาคา จ สมุฏฐานา กลาปโต

ปวตติกกมโตเจติ ปญจธา ตตถ สงคโห

ตอบ การแสดงสงเคราะห์รูปในปริจเฉทนี้ พระอนุรุทธาจารย์แสดงเป็น ๕ นัยคือ

๑. รูปสมุทเทสนัย การแสดงรูปโดยสังเขป
๒. รูปวิกาคณัย การจำแนกรูปโดยพิสดาร
๓. รูปสมุฏฐานนัย การแสดงสมุฏฐานของรูป
๔. รูปกลาปนัย การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวด ๆ
๕. รูปปวตติกกมนัย การแสดงการเกิดขึ้นพร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

๕. นิพพานเมื่อว่าโดยอาการแล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายของนิพพานนั้นโดยสังเขป

ตอบ นิพพานมี ๓ อย่างคือ สุญญตนิพพาน อนิมิตตนิพพาน อัปปณิหิตนิพพาน

๑. สุญญตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของนิพพานนั้น สุนฺยลีนจากกิเลสและขันธ ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว

๒. อนิมิตตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของนิพพานนั้นไม่มีนิมิตเครื่องหมาย รูปร่าง สัมผัสฐาน สีสันวรรณะ
แต่อย่างใดเลย

๓. อัปปณิหิตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของนิพพานนั้นไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนาด้วยโลกะ และไม่มี
ตัณหาเป็นเครื่องต้องการอยู่ในนิพพานนั้น

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งจำแนกโดยบทสามัญว่ามีเท่าไร อะไรบ้าง แสดงความหมายมาพอได้ใจความ

สมมาสมพุทฺธมฺ

สสทฺธมฺคณฺตมํ

อภิวาทิย ภาสิสฺสํ

อภิมฺมตฺตสฺสคหํ

ข. สัทธรรมมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย ?

ตอบ ก. แปลคาถาดังต่อไปนี้

ข้าพระพุทธเจ้า (พระอนุรุธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนการแด่พระพุทธองค์ผู้ตรัสรู้ญะยธรรมทั้งหลายเอง ไม่มีผู้เปรียบปาน พร้อมด้วยพระสัทธรรม และคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุ้มแล้ว จักแต่งคัมภีร์ที่มีนามว่า “อภิมมตตสสคห” ต่อไป

เมื่อจำแนกบทโดยสามัญแล้ว มี ๖ บท ด้วยกันคือ

๑. สมมาสมพุทฺธํ หมายความว่า ผู้ตรัสรู้ญะยธรรมทั้งปวงตามลำพังพระองค์เองอย่างถูกถ้วน ได้แก่พระสัมมาสัมพุทธะจำพวกเดียว เป็นการปฏิเสธปัจเจกพุทธะ สาวกพุทธะทั้งสอง

๒. อตฺถํ หมายความว่า หาผู้เปรียบปานมิได้

๓. สสทฺธมฺคณฺตมํ “ “ พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุ้ม

๔. อภิวาทิย “ “ เป็นคำนอบน้อมแด่พระรัตนตรัย

๕. ภาสิสฺสํ “ “ เป็นคำรับรองว่าจะแต่ง

๖. อภิมฺมตฺตสฺสคหํ “ “ ตามที่ได้กล่าวคำรับรองไว้ว่าจะแต่งนั้นก็ให้แก่คัมภีร์อภิมมตตสสคหปรกณนี้เอง

ข. สัทธรรมมี ๓ อย่าง คือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลี และอรรถกถา

๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถืออุตงค์ การเจริญสมณกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน

๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

๒. ก. จงแสดงธรรมชาติของ จิต เจตสิก รูป นิพพาน ไม่ต้องอธิบาย (แต่ต้องบอกบาลีโดยเฉพาะด้วย)

ข. จงแสดงวจนัตถะของ จิต และ รูป พร้อมคำแปลมาดู ๆ

ตอบ ก. จิต เป็นธรรมชาติที่รู้อารมณ์ (อารมณ์วิชานนลกฺขณ)

เจตสิก เป็นธรรมชาติอาศัยจิตเกิด (จิตตนิสสิตลกฺขณ)

รูป เป็นธรรมชาติที่มีการผันแปรเปลี่ยนแปลงสลายไป(รูปปนลกฺขณ)

นิพพาน เป็นธรรมชาติที่สงบจากรูปนามชั้น ๕ (สนตลกฺขณ)

ข. วจนัตถะของจิต อารมณฺณ จินตตํ = จิตต์ ธรรมชาติใด ย่อมรู้อารมณ์ คือได้รับอารมณ์อยู่เสมอ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า จิต

วจนัตถะของคำว่ารูป สัตถุนหาทวิโรธิปจฺเจยฺหิ รูปปตํ = รูป

ธรรมชาติใด ย่อมผันแปรเปลี่ยนแปลงสลายไปเพราะวิโรธปัจจัยมีความเย็น ร้อน เป็นต้น ฉะนั้นธรรมชาตินั้นชื่อว่า

รูป

๓. ก. ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปลในมหากิริยาจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔ ตามลำดับ ?

ข. ให้แสดงความหมายชื่อจิตดังต่อไปนี้ อโสมณจิต รูปาวจรจิต มหัคคตจิต

ตอบ ก. แสดงบาลีและคำแปลในมหากิริยาจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔ ตามลำดับดังนี้

๑. โสมนสสสหคตฺ ญาณสมปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา

๒. โสมนสสสหคตฺ ญาณสมปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา

๓. โสมนสสสหคตฺ ญาณวิปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๔. โสมนสสสหคตฺ ญาณวิปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้น โดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

ข. อโสมณจิต หมายความว่า จิตที่นอกจากโสมณจิตที่เป็นจิตสวยงาม หรือเป็นจิตที่ไม่ได้เกิดพร้อมกันกับโสมณเจตสิก

รูปาวจรจิต หมายความว่า จิตทั้ง ๑๕ ดวงนี้ ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภูมิอันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุรูป

และกิเลสรูปเป็นส่วนมาก

มหัคคตจิต หมายความว่า จิตที่เข้าถึงความเป็นใหญ่ และประเสริฐ

๔. ในจิต ๑๒๑ ดวงนั้น เมื่อจำแนกเป็นนัย ๆ แล้วมีกี่นัย คืออะไรบ้าง ? แสดงมาพร้อมความหมาย ?

ตอบ จำแนกจิต ๑๒๑ เป็นนัย ๆ มีอยู่ ๙ นัย คือ

๑. ชาติเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยชาติ มี ๔ ชาติ คือ อกุศลชาติ, กุศลชาติ, วิปากชาติ, กิริยาชาติ

๒. ภูมิเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยภูมิทั้ง ๔ คือ กามภูมิ, รูปภูมิ, อรูปภูมิ, โลกุตตรภูมิ

๓. โสภณเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยอโสมณะ และโสมณะ

๔. โลกเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยโลกียะ และโลกุตตระ

๕. เหตุเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยเหตุกะ และสเหตุกะ

๖. ฌานเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยอฌาน และฌาน

๗. เวทนาเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยเวทนา ๕ คือ สุขเวทนา, ทุกขเวทนา, โสมนัสเวทนา, โทมนัสเวทนา, อุเบกขาเวทนา

๘. สัมปโยคเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยสัมปยุตต์ และวิปยุตต์

๙. สังขารเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยอสังขาริก และสังขาริก

๕. เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมีเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? และในราสีหนึ่งๆ มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง ?

ตอบ เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมี ๓ ราสีคือ

๑. อัญญาสมานราสีเจตสิก ๒. อกุศลราสีเจตสิก ๓. โสภณราสีเจตสิก

อัญญาสมานราสีเจตสิก มี ๑๓ ดวงคือ

- สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

- ปกิณณกเจตสิก ๖

๒. อกุศลราสีเจตสิก มี ๑๔ ดวงคือ

- โมหตุกเจตสิก ๔

- โลติกเจตสิก ๓

- โทจตุกเจตสิก ๔
- ถีนทุกเจตสิก ๒
- วิจิกิจฉาเจตสิก ๑

๓. โสภณราสีเจตสิก มี ๒๕ ดวงคือ

- โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙
- วรตีเจตสิก ๓
- อัปมัณญาเจตสิก ๒
- ปัญญินทรีย์ ๑

๖. ก. อุกุศลเจตสิก ๑๔ มีสัมปโยคนัยกัณย คืออะไรบ้าง ?

ข. โสภณเจตสิก ๒๕ มีสัมปโยคนัยกัณย คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. อุกุศลเจตสิก ๑๔ มีสัมปโยคนัย ๕ นัยคือ

โมจตุกเจตสิก ๔	ที่ประกอบในอกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด	นับเป็น ๑ นัย
โลภะ ทิฏฐิ มานะ ๓ ดวง	ที่ประกอบในโลภมูลจิต ๘ ดวงเท่านั้น	นับเป็น ๑ นัย
โทจตุกเจตสิก ๔	ที่ประกอบในโทสมูลจิต ๒ ดวงเท่านั้น	นับเป็น ๑ นัย
ถีนทุกเจตสิก ๒	ที่ประกอบในอกุศลสังขาริกจิต ๕ ดวงเท่านั้น	นับเป็น ๑ นัย
วิจิกิจฉาเจตสิก	ที่ประกอบในวิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑ ดวงเท่านั้น	นับเป็น ๑ นัย

ข. โสภณเจตสิก ๒๕ มีสัมปโยคนัย ๔ นัยคือ

โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙	ที่ประกอบในโสภณจิต ๕๙ หรือ ๙๑ ดวง	นับเป็น ๑ นัย
วรตีเจตสิก ๓	ที่ประกอบในจิต ๑๖ หรือ ๔๘ ดวง	นับเป็น ๑ นัย
อัปมัณญาเจตสิก ๒	ที่ประกอบในจิต ๒๘ ดวง	นับเป็น ๑ นัย
ปัญญาเจตสิก	ที่ประกอบในจิต ๔๗ หรือ ๗๙ ดวง	นับเป็น ๑ นัย

๗. จงแสดงสังคหณในจิตดังต่อไปนี้มาควว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

โลภมูลจิตดวงที่๒ โทสมูลจิตดวงที่๒ มหากุศลจิตดวงที่๓ ปฐมฌานจิต๓ ปฐมฌานจิต๘

ตอบ โลภมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุก ๔

โลภ ๑ ทิฏฐิ ๑ ถีนทุก ๒

โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติ ๑)

โมจตุก ๔ โทจตุก ๔ ถีนทุก ๒

มหากุศลจิตดวงที่ ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔(เว้นปัญญา๑)

ปฐมฌานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวรตี ๓)

ปฐมฌานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๖ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปมัณญา ๒)

๘. ก. รูป ๒๘ นั้นเมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าใด คืออะไรบ้างและ เมื่อจัดเป็นประเภทเล็กมีเท่าใด คืออะไรบ้าง ?

ข. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

ปถวี จักขุปสาท รูปารมณ อตถิภาวะ หทยะ ชีวิตะ อาหาระ ปริเฉทะ ลหุตา อนิจจตา

ตอบ ก. รูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้ว มี ๒ คือ นิปผันนรูป ๑๘ และ อนิปผันนรูป ๑๐

เมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้ว มี ๑๑ คือ

มหาภูตรูป ๔ ปสาทรูป ๕ วิสยรูป ๗ หรือ ๔ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ อาหารรูป ๑ ปริเฉทรูป ๑ วิญญูติรูป ๒ วิการรูป ๕ หรือ ๓ ลักขณรูป ๔

ข. แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

ปถวี ได้แก่ รูปแข็ง และอ่อน

จักขุประสาท ได้แก่ ความใสที่สามารถรับรู้ปารมณได้
รูปารมณ ได้แก่ สีต่าง ๆ
อิตถิภาวะ ได้แก่ รูปที่เป็นเหตุแห่งความเป็นหญิง
หทยะ ได้แก่ รูปที่เกิดอยู่ในหัวใจ และเป็นที่อาศัยเกิดของจิตเจตสิกทั้งหลาย
ชีวิตะ ได้แก่ รูปที่รักษากัมมชรูปทั้งหลาย
อาหาระ ได้แก่ รูปที่นำไปให้อาหารชรูปเกิด
ปริจเฉทะ ได้แก่ อากาสรูปที่คั่นระหว่างรูปกลาปต่อรูปกลาป
ลหุตา ได้แก่ ความเบาของนิปผันนรูป
อนิจจตา ได้แก่ ความดับของนิปผันนรูป

๙. ให้ออกความหมายพร้อมองค์ธรรมของรูป ดังต่อไปนี้

ก. กัมมชรูป ข. จิตตชรูป ค. จักขุทสกกลาป
ง. ชีวิตนวกกลาป จ. กายวิญญูติลหุตาทิวาทสกกลาป

ตอบ ก. กัมมชรูป หมายความว่า รูปที่เกิดจากกรรมมี ๑๘ องค์ธรรมได้แก่ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑
ชีวิตรูป ๑ อวินิพโกครูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑

ข. จิตตชรูป หมายความว่า รูปที่เกิดจากจิตมี ๑๕ องค์ธรรมได้แก่วิญญูติรูป ๒ สัททารมณ ๑
วีการรูป ๓ อวินิพโกครูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑

ค. จักขุทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๐ มีจักขุประสาทเป็นประธาน องค์ธรรม ได้แก่
อวินิพโกครูป ๘ ชีวิตรูป ๑ จักขุประสาท ๑

ง. ชีวิตนวกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๙ มีชีวิตรูปเป็นประธานองค์ธรรมได้แก่
อวินิพโกครูป ๘ ชีวิตรูป ๑

จ. กายวิญญูติลหุตาทิวาทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๒ องค์ธรรม ได้แก่ อวินิพโกครูป ๘
กายวิญญูติ ๑ วีการรูป ๓

๑๐. ก. คำว่า นิพพาน หมายความว่าอย่างไร ? มีวจนัตถะแสดงว่าอย่างไร ?

ข. นิพพานเมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้วมีเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. คำว่า นิพพาน หมายความว่า เป็นธรรมชาติที่สงบจากรูปนามขันธ ๕ ดังมีวจนัตถะแสดงว่า วานโต นิกฺขนฺตนฺติ
= นิพพาน ธรรมชาติโดยอ้อมพ้นจากเครื่องเกี้ยวโยง คือ ตัณหา ฉะนั้นธรรมชาตินั้นชื่อว่า นิพพาน

ข. นิพพาน เมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้วมี ๒ คือ

๑. สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับกับขันธ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ได้แก่
นิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่

๒. อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีขันธ ๕ คือวิบากและกัมมชรูปที่เหลืออยู่ ได้แก่นิพพานของพระอรหันต์ที่
ปรินิพพานแล้ว

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย